

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 6 juni 2010

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om etnicitet och integration på idrottsforum.org](#)

Den numera omfattande idrottsvetenskapliga litteraturkanonen innehåller ett inte obetydligt inslag av studier om sportens betydelse för identitetsskapande. För såväl den individuella identiteten som den lokala, nationella, kulturella, etniska och könsidentiteten, med flera, kan relationen till idrott och sport spela väsentlig roll. Google hittar 875 000 sidor med den exakta ordföljden "sport and identity", medan Google Scholar hittar 369 000 sidor med orden "sport" och "identity" och 262 med "sport and identity". På Amazon.co.uk kan man köpa över 90 titlar med orden "sport" och "identity" i titeln. Tidigt ute var legendariska basketstjärnan och Women's Basketball Hall of Fame-medlemmen Patsy Neal med *Sport and Identity* (Dorrance) från 1972, som fortfarande citeras i akademiska texter från skilda akademiska discipliner. Ett betydligt mer sentida exempel är Gillian Poulter's bok från förra året, *Becoming Native in a Foreign Land: Sport, Visual Culture and Identity in Montreal 1840-85* (UBC Press), vari hon analyserar idrottens betydelse för konstruktionen av en nationell identitet för den nya, inte helt självständiga nationen Kanada. Vi bad Johnny Wijk läsa Poulter's bok, som för övrigt bygger på hennes avhandling från 2000 och har rönt uppmärksamhet i internationella idrottshistorikerretsar, och hans uppskattande recension redovisar huvuddragen i boken, med speciell betoning på de idrotter som de nya kanadensarna plockade upp från ursprungsbefolkningen och gjorde till sina egna, bland annat snöskovandring, lacross och kälkåkning. I början av 1880-talet uppfanns ishockey, och resten är, som man säger, historia.

Nationell identitet i Kanada – före ishockeyn

Johnny Wijk

Historiska institutionen, Stockholms universitet

Gillian Poulter

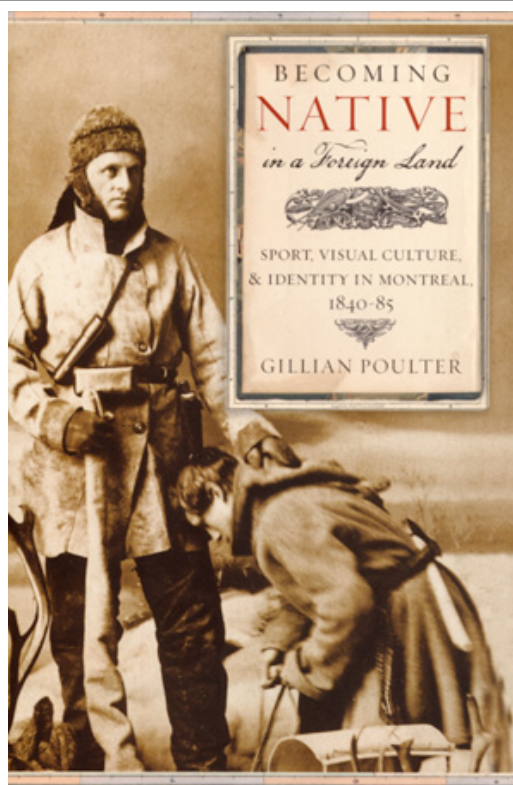
Becoming Native in a Foreign Land: Sport, Visual Culture and Identity in Montreal 1840-85

387 sidor, hft., ill.

Vancouver, BC: UBC Press 2009

ISBN 978-0-7748-1442-3

Vi har nyligen upplevt ett vinter-OS i Vancouver, Kanada, och i rapporteringen handlade det ofta om att det enda som betydde något för kanadensarna själva var hur det skulle gå i ishockeyn. Om Kanada lyckades vinna guld i ishockey skulle nationen var nöjd med sitt OS, oavsett hur man lyckades i alla andra grenar – möjligtvis med ett litet undantag för curling. Ishockey beskrevs som nationens själ och det viktigaste navet i den kanadensiska nationella identiteten och självförståelsen, långt bortom själva spelet och matcherna. Det är svårt att se att någon enskild idrott i Sverige skulle kunna utmålas med så starka nationalistiska kopplingar som hockeyn i Kanada – möjligtvis kan längdskidåkning i olika former komma nära. Däremot är det otvetydigt så att det även i Sverige idag finns en stark koppling mellan idrottsliga framgångar generellt och starka nationalistiska utspel – men det kan då gälla ett antal olika idrotter där framgång nås och nationalistiska känslor kan få utlopp.

Temat idrott och nationell identitet har många olika intressanta infallsvinklar och det kommer regelbundet nya internationella studier som kretsar kring idrottens förmåga att bidra till identitetsskapande. Den här gången gäller det kanadensisk identitet via sportaktiviteter i ett historiskt perspektiv före det att ishockeyn tog över den nationalistiska arenan mot slutet av 1800-talet. I boken *Becoming Native in a Foreign Land: Sport, Visual Culture & Identity in Montreal 1840-1885* skildrar Gillian Poulter de nationalistiska strömningarna runt sportaktiviteter i Kanada i mitten av 1800-talet. Poulter intressanta perspektiv är att betrakta sportaktiviteter och organiserade idrottstävlingar som betydelsefulla faktorer i den speciella kanadensiska historiska kontexten årtiondena före bildandet av den självständiga nationen Kanada, som under 1890-talet förklarade oavhängighet gentemot kolonialmakten Storbritannien och accepterades fullt ut som suverän stat 1931. Enligt Poulter påbörjades skapandet av en ny "egen" kanadensisk identitet redan i mitten av 1800-talet. Det handlade om en ganska komplicerad sammansmältning från tre håll: gamla sedvänjor från indiankulturerna, levnadssätt och aktiviteter från de tidiga franska kolonisterna samt den under 1800-talet snabbt expanderande gruppen av brittiska emigranter.

Huvudperspektivet i boken är att analysera hur den brittiska gruppen allt mer tog över skapandet av en ny kanadensisk identitet och steg för steg marginaliserade både fransk-kanadensarna och indianfolkens kulturer i konstruktionen av det nya kanadensiska. Mot slutet av 1700-talet fanns ungefär 70.000 franska bosättare i de nuvarande Kanadas områden när Storbritannien utropade koloni på 1760-talet. Från början fanns endast ett fåtal briter där men från 1820-talet började större skaror anlända och vissa konflikter med franska bosättarna uppstod. I linje med den generella brittiska attityden i sin imperiepolitik tog de nyanlända för givet att det var brittiska livsnormer och kultur som skulle prägla livet även i norra Nordamerika, och rapporterna hem till brittiska parlamentet handlade ofta om beskrivningar av de franska kolonisterna som motsträviga problembarn med egen kultur och eget språk som inte var beredda att gå över till brittiska livsmönster.

” Poulter menar att sport var en i sammanhanget idealisk arena för att föra fram brittiska värderingar och normer men hennes huvudpoäng är att de brittiska kolonisterna i Kanada agerade på ett lite annorlunda sätt.

Poulter menar att sport var en i sammanhanget idealisk arena för att föra fram brittiska värderingar och normer men hennes huvudpoäng är att de brittiska kolonisterna i Kanada agerade på ett lite annorlunda sätt. De var inte så intresserade av att konkret införa brittiska sporter också i det nya landet, utan snarare att omvandla existerande aktiviteter till en slags brittisk anda – en symbios av ett allmänt moderniseringstänkande och en "sportifieringsprocess", vilket i detta sammanhang ska förstås som att skapa tydligare regler, disciplin och brittiskt fair play-tänkande. Allt skulle göras modernt och den brittiska självbilden var att man ville rädda gamla primitiva aktiviteter, som t.ex. snöskoanvändning, lacrosse, slädåkning, sportjakt, in i organiserade former av träning och tävling i regelrätta sportklubbar. Det speciella i denna process är enligt Poulter att de brittiska nybyggarna upplevde det som att de skapade något nytt, att de framväxande sportklubbarna för den nya vita medelklassen i de snabbt växande städerna med snöskosport och lacrosse på programmet var en viktig del i uppbyggandet av en egen kanadensisk identitet. Och det märkliga, menar Gillian Poulter, är att den nya identiteten – som alltså var en mix av brittiskt tänkande och gamla kulturaktiviteter från ursprungsbefolkningen – innebar att den brittiska medelklassen i mitten av 1800-talet började känna sig som "ursprungskanadensare". Betoningen på det kanadensiska var nämligen något nytt, en spirande nationalidentitet i det nya landet som några årtionden senare skulle utropa sig som självständig nation. Det är denna intressanta men också märkliga process – briterna konstruerar sig som "urinnevånare" i det framväxande Kanada – som är Gillians teoretiska clou och som är den röda tråden genom de empiriska delstudierna om hur det konkret gick till under 1840-1880-talet i klubbarna som ordnade tävlingar och sportspektakel i de för oss nutida betraktare lätt exotiska aktiviteterna snöskoanvändning, sportjakt, slädåkning och lacrosse.

Snöskoklubbar

Gillians studier fokuserar alltså främst på hur de engelska nybyggarna i Montreal startade nya typer av klubbar från 1840-talet och framåt där man återknöt till gamla ursprungliga aktiviteter och gjorde om dem till nya engelskanadensiska sport- och fritidssysselsättningar i organiserad klubbverksamhet. Tidigare hade några klubbar bildats med renodlade brittiska sporter, t.ex. bildades redan 1807 den första curlingklubben i Montreal efter skotsk modell, och cricket och fotboll spelades i de engelska militära förläggningarna samt på några privatskolor, dock utan att få någon större spridning utanför dessa institutioner. Under 1800-talets första decennier växte istället fram en form av nationalromantik där författare och kulturpersonligheter hyllade det gamla traditionella vildmarkslivet i Nordamerika och det var i detta som det genuint kanadensiska kunde spåras. Ett av de gamla traditionella vildmarksredskapen som indiankulturer och pälsjägare hade använt var snöskor för att kunna ta sig fram i snötyngd terräng, och i den nya vurmen för det genuina bildade den engelska medelklassen i den snabbt växande industristaden Montreal särskilda snöskoklubbar, den första 1843 med namnet "Montreal Snow Shoe Club", som efterföljdes snart av andra snöskoklubbar. Som mest fanns hela 25 snöskoklubbar med totalt c:a 15.000 medlemmar bara i staden Montreal.

Snöskoklubbarna tycks ha utvecklats till en social umgängesform för stadsbor som ville komma ut och idka vildmarksliv i ordnade former, i huvudsak för män som i gemensam tropp tog sig runt med snöskor på olika banor och efteråt umgicks och samtalade runt lägereldar eller i klubbstugor. Även tävlingar anordnades, ibland hela festivaler. Så småningom tilläts också kvinnor att i viss mån delta, och snöskoaktiviteter blev för tonåringar ett sätt att socialt umgås mellan könen. Poulters bok innehåller ett rikt bildmaterial av både foton, teckningar och tavlor som illustrerar hur det kunde gå till i dessa snöskoklubbar och visar också att verksamheten utvecklade ett eget mode med speciella kläder – vildmarksuniformer – som skulle användas. Själva snöskorna var överraskande stora och man kan inte låta bli att associera till korta skidor eller faktiskt lite till dagens snowboards.

Lacrosse

När snöskoklubbarna verkat i några år började dess medlemmar vilja ha aktiviteter på sommarhalvåret också och intresset riktades mot gamla indianspel som ursprungligen kallades "baggataway" eller "tewaarathon" av olika stammar, men som i den nya brittisk-kanadensiska versionen kom att kallas lacrosse. Spontanmatcher i lacrosse förekom lite då och då men 1856 blev det hela mer seriöst i och med bildandet av "Montreal Lacrosse Club". Det gamla indianspelet med håvliknande klubbor handlade om att driva en boll genom motståndarnas mål och kunde ha flera hundra spelare på varje lag och var i grunden mycket våldsamt. När den vita engelska medelklassen i Kanada tog upp spelet som en lämplig sommaraktivitet i snöskoklubbarna skapades stegvis mer strikta regler, det handlade snart om max 10-12 spelare på varje sida och de allra mest våldsamma tacklingarna förbjöds. Ändock beskrevs det som ett mycket hårt spel, på gränsen till brutalt, vilket inte passade det brittiska gentlemannaidealet särskilt väl och under årens gång diskuterades ständigt hur våldsamheterna i spelet skulle begränsas. I reglerna som skrevs hittar man för övrigt flera termer som senare kom att användas inom ishockeyn, bl.a. talade lacrossereglerna om begrepp som "tripping", "holding", "pushing", "fighting", för att beskriva otillåtna attacker i spelet. Intresset för lacrosse växte starkt och snart förekom regelbundna matcher med runt 5.000 åskådare, ibland mötte nybyggarna renodlade indianlag och dessa blev då något av etniska kamper. I takt med nybildandet av lacrosseklubbar runt hela Kanada startade också organiserat seriespel. År 1867 bildades ett nationellt lacrosseförbund och under 1880-talet fanns 20.000 registrerade klubbspelare. Lacrosse beskrevs vid den tidpunkten som Kanadas "National Game" och hade då också spridit sig till både USA och England med sammantaget hundratals klubbar utanför Kanada.

” Gillian Poulters bok *Becoming Native in a Foreign Land* erbjuder intressant läsning om hur idrott redan i mitten av 1800-talet kunde spela en viktig social och identitetsskapande roll vid uppbyggandet av en ny nation.

Sportjakt, vinterkarnevaler och "kälkåkning"

I Gillian Poulters intressanta bok om det kanadensiska sportlivet i mitten och slutet av 1800-talet finns även kapitel om utvecklingen kring särskilda jaktklubbar och stora vinterkarnevaler där många olika typer av vintersportaktiviteter profilerades. Bl.a. blev släd- eller kälkåkning nerför backar i särskilda banor en populär företeelse för alla stadsbor – kvinnor, män och barn i alla åldrar deltog. Även denna slädåkning hade tidiga rötter i något som benämndes "tobogganing" – det ursprungliga namnet för en viss slädtyp – och också denna aktivitet gav upphov till bildandet av särskilda sportklubbar som byggde upp anläggningar med flera parallella banor där slädåkandet kunde ske både till nöje och i viss tävlan vid de årliga vinterfestivalerna. Av bildmaterialet att döma finns tydligt släktskap till dagens bob- och rodelåkning.

* * *

Poulters perspektiv är tydligt. De brittiska nybyggarna i de växande städerna i Kanada strävade efter att skapa en egen kanadensisk identitet, och i denna strävan tog man gärna avstamp i gamla ursprungsaktiviteter med idrotts- och vildmarksprägel och gjorde om dessa efter brittiskt sportifieringstänkande med tydliga regler, gentlemannaideal och ett organiserat utövande i nybildade sportklubbar. I centrum stod en vit brittisk manlig medelklass som kom att utgöra grunden för uppbyggandet av denna nya kanadensiska identitet. De gamla indiankulturerna, fransk-kanadensarna, arbetarklassen och i stort sett alla kvinnor ställdes utanför. Kulmen för de beskrivna aktiviteterna var under 1880-talet, därefter började de klinga av och ersattes med mer moderna sporter och idrottsaktiviteter. I början av 1880-talet hade en kanadensisk student varit på besök i England och sett landhockey spelas, och då han var flitig skridskoåkare tyckte han att det borde kunna spelas även på is. Han utformade tillsammans med en kamrat de första reglerna för just hockey på is, med 9 spelare i varje lag och en fyrkantig gummiskiva istället för boll. Spelet blev snabbt en succé, klubbar bildades och matchserier startades. År 1894 satte lord Stanley upp en pokal det skulle tävlas om och 1908 bildades National Hockey League. Ishockeyn växte snabbt och till skillnad från de tidiga sportklubbarnas verksamhet öppnades ishockeyn för alla samhällsklasser. Både fransk- och engelskkanadensare var

med i uppbyggandet och ishockey blev snart en bred kanadensisk nationalsport.

Gillian Poulter's bok *Becoming Native in a Foreign Land* erbjuder intressant läsning om hur idrott redan i mitten av 1800-talet kunde spela en viktig social och identitetsskapande roll vid uppbyggandet av en ny nation. Vidare återges i boken många konkreta detaljer som tillsammans med ett rikt bildmaterial tar med läsaren på en spännande resa tillbaka till tämligen exotiska idrottsaktiviteter före den mer organiserade moderna idrottens genombrott.

© Johnny Wijk 2010.

 Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se

 Kjøp boken fra Capris.no

 Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com